

HRVATSKI *glasnik*

Godina XXV, broj 5

5. veljače 2015.

cijena 200 Ft

Projekt vrijedan 80 milijuna forinti

Foto: Ákos Kollár

3. stranica

Obnovljena knjižnica

6. stranica

Promocija DVD-a

11. stranica

U Petribi

14. stranica

Komentar

Prelo kupi nek' se svako divi...

Naši su se stari nekada uistinu znali veseliti, a u tome je bila neizostavna pjesma, igra (ples) i, naravno, tamburica. Samo onaj tko je vidio pravi bunjevački ples, čuo pravu bunjevačku „pismu“ i tamburicu, zna za ljepotu bunjevačke nošnje, blagu pjesmu na ikavici, odmjerenost, umijeće i držanje u plesu, a s time i odmjerenost, ponos koja je krasila, i do danas krasa bunjevačke Hrvate.

Prela i balovi u punom su zamahu, a polako se bliži i njihov vrhunac – poklade. Samo u Bačkoj održat će se sedamnaest prela i balova. U siječnju ih je već bilo sedam, a slijedi još deset. Svake subote po dva ili tri, a niz zabava, već po običaju, završit će jedinstvenim Muškim prelom u Gari. Svako od njih ima svoju osobitost, ali zajedničko im je da su to velike godišnje priredbe koje okupljaju mještane i druge goste da bi se zajedno provešeli, zabavili, družili, pjevali i plesali. Danas više nisu kao nekada, ali nastoje očuvati tradiciju, ponajviše se okuplja uz ples. Bunjevačka i racka prela, santovački šokački marindanski bal, ili kalački Lakomac nisu samo najvažnije, nego i najomiljenije godišnje priredbe.

Kućna prela imaju dugu tradiciju u bačkih Hrvata, kada su se naši stari zimskih večeri znali okupljati uza zajednički posao, žene uz preslicu, muški uz muške poslove, a znali su i zapjevati, veseliti se. Iz ovoga pučkog običaja izrastao je pravi veliki društveni događaj. Naime, tradicijska bunjevačka prela održavaju se po uzoru na prvo Veliko bunjevačko prelo koje je održano u doba narodnog preporoda bačkih Hrvata, 1879. godine u Subotici. Narečene godine Nikola Kujundžić napisao je do danas najpoznatiju preljsku pjesmu Na veliko prelo 1879. godine, koja se obvezatno pjeva na otvorenju prela još i danas, ali i u drugim većim i važnijim prigodama. Poznatija po svojim početnim stihovima Kolo igra, tamburica svira... izvodi se do danas. Njezini stihovi otkrivaju nam bit i značaj, ali i život, biće bunjevačkog čovjeka. Neponovljivi su stihovi:

Kolo igra, tamburica svira, / Pisma ječi, ne da noći mira; / Svud se čuje, svud se šorom znade, / Da Bunjevac dušu ne izdade, / Veseli se – svaki mu se divi: – / Nek se znade, da Bunjevac živi.

Najpoznatija preljaska pjesma nosi i poruku koja nas i danas poziva na očuvanje tradicija, nacionalne samosvijesti i ponosa: *Ori, pismo, tambur tamburice, / Nek se čuju daleko ti žice, / Nek se gori, a i doli znade, / Da Bunjevac dušu ne izdade. / Prelo kupi nek se svako divi, / Nek se znade da Bunjevac živi!*

Jedna od najljepših preljaskih pjesama jest i Bunjevačko prelo Zvonka Bogdana koji je i ove godine ponovno oduševio okupljene na Velikome bajskom prelu. U pjesmi je opjevano somborsko prelo 50-ih godina dvadesetoga stoljeća:

Tolko lipih cura i momaka, / ja ne vidjeh nigdje u životu, / sastali se da provešele, / da se vide i da se zagrale.

A kako pjesma kaže, „igralo se i pivalo tako ko da niko nikad umrit neće“.

S. B.

Glasnikov tjedan

Najnovijim preustrojavanjima unutar MTVA padaju i posljednje kule narodnosnih studija koje su djelovale unutar regionalnih studija. Godine 1976. otvoreni su pečuški i segedinski televizijski regionalni studiji, a dvije godine poslije u pečuškom TV studiju u kolovozu 1978. počelo je emitiranje prvih narodnosnih programa na Mađarskoj televiziji na takozvanome južnoslavenskom i njemačkom jeziku. Prva zajednička hrvatsko-njemačka emisija emitirana je 16. kolovoza 1978. godine. Radijski programi na jezicima narodnosti u Mađarskoj pokrenuti su također iz Pečuha iz regionalnog studija Mađarskog radija 12. siječnja 1953. godine za južnoslavenski živalj. Tek 1956. za njemački živalj.

nosna uredništva MTVA: hrvatsko, njemačko i srpsko s 12 urednika, uz nešto tehničkog osoblja. Segedinski je studio ostao (tamo se uz regionalni dnevnik proizvode i televizijski programi za Slovence, te programi za Rumunje). MTVA je pred novim programsko-strukturalnim promjenama, koje stupaju na snagu 15. ožujka, od kada će i proizvodnja narodnosnih emisija biti

Godine 1976. otvoreni su pečuški i segedinski televizijski regionalni studiji, a dvije godine poslije u pečuškom TV studiju u kolovozu 1978. počelo je emitiranje prvih narodnosnih programa na Mađarskoj televiziji na takozvanome južnoslavenskom i njemačkom jeziku. Prva zajednička hrvatsko-njemačka emisija emitirana je 16. kolovoza 1978. godine. Radijski programi na jezicima narodnosti u Mađarskoj pokrenuti su također iz Pečuha iz regionalnog studija Mađarskog radija 12. siječnja 1953. godine za južnoslavenski živalj. Tek 1956. za njemački živalj.

rana je 16. kolovoza 1978. godine. Radijski programi na jezicima narodnosti u Mađarskoj pokrenuti su također iz Pečuha iz regionalnog studija Mađarskog radija 12. siječnja 1953. godine za južnoslavenski živalj. Tek 1956. za njemački živalj. Mnogo godina poslije kako koji i za pripadnike drugih narodnosti u Mađarskoj. Od 2011. preustrojavanjem unutar MTVA (Mađarski Radio, Mađarska televizija, Mađarska izvještajna agencija) nakon smanjenja broja djelatnika narodnosnih uredništava i djelatnika regionalnih dnevnika i ukinuća emisija na mađarskom jeziku koje su se do tada proizvodile u regionalnim studijima, u zajedničkome hrvatskom radijskom i televizijskom uredništvu smanjen je broj hrvatskih urednika sa šest na četiri, što iznosi 30 %. Ukinućem dnevnika praktično je ukinut pečuški regionalni studio, ostala su tek tri narod-

dalje u statusu MTVA, kazao je glavni ravnatelj Zsolt László Szabó, njih se ne dotiče racionalizacija, tek tehničkog osoblja, koje će uposliti prema potrebama. Već je i odlučeno koja će tvrtka dobiti vanjsku produkciju, proizvodnje narodnosnih programa, kazao je Zsolt László Szabó. On je o nastupajućim promjenama dao detaljne informacije na sjednici Narodnosnog odbora Mađarskog parlamenta, 29. siječnja, te na sjednici Saveza državnih samouprava istoga dana, ali u drugom terminu, kojima je nazočio zajedno s glavnom urednicom Beatrix Siklósi. Sjednicama obaju spomenutih tijela odazvao se na njihov poziv poradi, kako reče Zsolt László Szabó, uspostavljanja neprekidnog i iskrenog dijaloga s najvišim političkim predstavnicima narodnosti u Mađarskoj.

Branka Pavić Blažetin

Pečuh

Projekt vrijedan 80 milijuna forinti

U Prosvjetnom centru Miroslava Krležę 30. siječnja 2015. godine u 11 sati u svečanim okvirima potpisani su ugovori s izvođačem radova izgradnje školskoga dvorišta i malonogometnog igrališta s umjetnom travom. Ugovore su potpisali ravnatelj Hrvatskog vrtića, osnovne škole, gimnazije i učeničkog doma „Miroslav Krležę” te predstavnik izvođača radova O és R Kft. Đuso Orlović.

Ugovori su potvrđeni stiskom ruke; Gabor Győrvári i Đuso Orlović

Nakon svečanoga programa nazočnima se obratio ravnatelj škole Gabor Győrvári, pozdravio je generalnu konzulicu Vesnu Halugu, parlamentarnoga hrvatskoga glasnogovornika Mišu Heppa, predsjednika Hrvatske državne samouprave Ivana Gugana, Đusu Orlovića, vlasnika i predstavnika tvrtke (O és R Kft.) koja će izvoditi radove te voditelje ustanova Hrvatske državne samouprave i voditelja ekonomata ustanova, na čelu s voditeljem Ureda HDS-a Jozom Solgom. Naime, oni su istoga dana imali sastanak s jednom točkom dnevnog reda: Rasprava i usklađivanje Proračuna Hrvatske državne samouprave i ustanova te medija za 2015. godinu.

U svom uvodnom slovu Gabor Győrvári reče da smo napokon stigli do izgradnje ove faze Hrvatskog centra Miroslava Krležę, koja je idejnim rješenjem započela još 2002. godine. Nezadugo počinju radovi, koji će nam smetati, ali znajući kako slijedi bolje i ljepše, mi ćemo, kao i uvijek, biti strpljivi jer ćemo imati bolje uvjete za nastavu, rad i slobodne aktivnosti.

Projektom će se obnoviti školsko dvorište te izgraditi igralište za mali nogomet s umjetnom travom. Radovi bi trebali biti završeni do sredine svibnja. Projekt se ostvaruje potporom većim dijelom Ministarstva ljudskih resursa te potporom Republike Hrvatske preko Državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske (preko Veleposlanstva i Generalnog konzulata Republike Hrvatske u Mađarskoj), a imamo obećanja za još dodatni dio potpore jer neće sve biti završeno tako da i taj dio ima svoje mjesto. Zapravo, potpisana su dva ugovora: Ugovor o izgradnji dvorišta za rekreaciju i Ugovor o izgradnji športskog igrališta za mali nogomet s umjetnom travom.

Već je godinama projekt na tapetu, kaže Győrvári dodajući da je 2008., kada je završena obnova škole, ovaj dio izostao iz projekta zbog nedostatka financijskih sredstava, i to je sada praktično ovim ugovorima nadoknađeno. Financijska su sred-

stva preko zapisnika mješovitoga među-vladinog odbora dvije vlade preuzele na sebe u omjeru po 50 %. Mađarska je vlada ispunila svoje obveze preko Ministarstva ljudskih resursa, a hrvatska je strana tek dio svojih obveza podmirila preko Državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske. Nešto je dodala i Hrvatska državna samouprava, a očekuju se dodatna sredstva koja će stići iz Republike Hrvatske.

Ukupni projekt teži 80 milijuna forinti, za sada 40 osigurala je mađarska vlada, 20 hrvatska te nedostaje gotovo 20 milijuna, koji će se uložiti u postojeću bivšu zgradu vrtića u dvorištu škole, kaže ravnatelj škole Gabor Győrvári.

Branka Pavić Blažetin

PEČUH – Voditelj Ureda HDS-a Jozo Solga 30. siječnja 2015. godine sazvao je sastanak voditelja ustanova Hrvatske državne samouprave i voditelja ekonomata ustanova, koji je bio održan u pečuškom Prosvjetnom centru „MK” s jednom točkom dnevnoga reda: Rasprava i usklađivanje Proračuna Hrvatske državne samouprave i ustanova te medija za 2015. godinu. Sastanku je nazočio i predsjednik HDS-a Ivan Guga.

BUDIMPEŠTA – U Hrvatskoj osnovnoj školi u četvrtak, 12. veljače, s početkom u 15 sati su maškare, a sutradan u Hrvatskome vrtiću otvoreni dan i maskenbal. Odgovorne su odgajateljice Katica Benčik i Jelena Baltin.

KATOLJ – Tradicionalne katoljske poklade, nekada ženske poklade, i ove se godine priređuju u organizaciji mjesne Hrvatske samouprave, 7. veljače. Okupljanje počinje u 16 sati kod mjesnoga doma kulture, odakle se mimohodom kreće do Kasapovićeve trga gdje će se zapaliti pokladna lomača. U 18 sati je folklorni program u domu kulture uz nastup mohačkoga KUD-a Mohač i njihova orkestra. Ulaz je besplatan. Na večernjoj zabavi sviraju svirci KUD-a Mohač.

Učenici i uzvanici u auli Hrvatske škole Miroslava Krležę

Hrvatski (svi narodnosni) programi pri državnome javnom servisu (MTVA)

Izvanredna sjednica Narodnosnog odbora Mađarskog parlamenta

Izvanrednu sjednicu Narodnosnog odbora Mađarskog parlamenta, 29. siječnja, potakla su trojica glasnogovornika, hrvatski, grčki i bugarski, temeljem pravilnika o radu odbora. Na dnevnom redu našlo se nekoliko pitanja: 1. Izvješće o planovima promjena u svezi s narodnosnim programima na javnom servisu (pozvan: Zsolt László Szabó, glavni ravnatelj MTVA, a uz njega nazočila je i Beatrix Siklósi, glavna urednica Glavnog uredništva za manjine, prekogranične Mađare i istaknute projekte); 2. Odluka o delegiranju dvije osobe u tijelo Razvojnog savjeta za nacionalnu održivost; 3. Razno.

Jan Fuzik predsjedava Narodnosnim odborom.

Svi narodnosni glasnogovornici, njih tri naestero, nazočilo je sjednici uz nekoliko predsjednika državnih samouprava te suradnika Ministarstva ljudskih resursa. Sjednica je bila javna.

Zsolt László Szabó već je 11. prosinca 2014. godine pribivao sjednici Narodnosnog odbora, na poziv istoga, te je dao sliku položaja i budućnosti narodnosnih radijskih i televizijskih programa pri državnome javnom servisu. Od 15. listopada promijenjen je dotadašnji ustroj uredništava pri MTVA, tako i narodnosnih. Utemeljena su veća uredništva, tako i Glavno uredništvo za narodnosti, prekogranične Mađare i istaknute projekte unutar kojih su i narodnosni urednici. Mađarska je televizija 2000. godine sklopila sporazum s državnim samoupravama, a odredbe toga ugovora MTVA i nadalje želi poštovati, reče glavni ravnatelj, te je dodao da će MTVA osigurati svim narodnosnim zajednicama temeljem zakona prikazivanje njihova života i na televiziji i na radiju, odnosno upoznavanje narodnosne kulture i njezino populariziranje među narodnosnim i mađarskim življem, potrošačima programa javnih državnih servisa.

Preustrojavanja su se dogodila i nadalje će se događati, kazao je 11. prosinca 2014. Zsolt László Szabó, te dodao već tada da će se dio djelatnosti vezanih za narodnosne emisije dati vanjskim produkcijama, onima za koje MTVA procijeni da mogu proizvoditi najpovoljnije i najučinkovitije. S time da će narodnosni urednici ostati u statusu MTVA, što je jamstvo za vrstan sadržaj narodnosnih programa, za čije će se ostvarenje brinuti tehnička i stručna garda vanjske produkcije s kojom će MTVA sklopiti ugovor kao kod brojnih drugih emisija i programa. Kod narodnosnih urednika neće biti znatnijih promjena i od sada će dobiti sve mogućnosti i sva sredstva i uvjete za obavljanje posla na visokoj razini.

Narečeno Zsolt László Szabó ponovio je i na sjednici narodnosnog odbora 29. siječnja, te dodao da je odlučeno u čijoj će se vanjskoj produkciji ostvarivati narodnosni programi za Srbe, Nijemce, Hrvate, Slovake i Rumunje. Ime tvrtke nije odao. Reče kako mu je cilj zajedno s glavnom urednicom dati prave i vjerodostojne informacije i kako moli za dijalog, a u pogledu pitanja zamolio je narodnosne

glasnogovornike neka se obrate njima, a ne temelje svoju brigu na vijestima i glasinama koje se šire. Kazao je kako od 15. ožujka dolazi do prestrukturiranja televizijskih kanala MTVA, tako m1 (gdje se sada emitiraju narodnosne emisije) postaje informativni kanal, te se programi koji su do tada bili na m1, sele na druge kanale, narodnosne emisije na Duna tv – glavni nacionalni kanal, i to u terminima od 6.30 do 7.30, a ponavljanje emisija bit će na Duna Worldu u poslijepodnevnim satima. Minutaža ostaje ista, a po mišljenju glavnoga ravnatelja ponuđeni termin ima bolju gledanost, tvrde statistike

Dolazi i do preustrojavanja proizvodnje programa MTVA, smanjit će se broj unutrašnjih zaposlenika, što dotiče tehničko osoblje koje je pružalo uslugu narodnosnim urednicima, tehničku pozadinu osigurat će vanjska produkcija koja će vjerojatno i dio toga osoblja zadužiti za obavljanje posla.

Već izabrana tvrtka, u odnosu na dosadašnje tehničke uvjete, raspolaže boljim uvjetima, te će osigurati nesmetan rad novinara. Problem radijske frekvencije nije u nadležnosti MTVA već Državnog medijskog savjeta (Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság) i Antenne Hungária koji odobrava frekvenciju temeljem natječaja. Predstavnici pojedinih narodnosti rekoše da je radijska frekvencija većinom na srednjem valu, koji se slabo sluša, te su zahtijevali radijske programe na suvremenijim frekvencijama. S planovima programskog sadržaja narodnosnih emisija kao i narodnosnih sadržaja u drugim emisijama glavnog uredništva i MTVA, narodnosne zastupnike upoznala je glavna urednica Beatrix Siklósi. Ona reče kako je dosada vodila razgovore s osam predsjednika državnih samouprava (tako i s HDS-ovim predsjednikom) te pozvala sve na davanje što širega spektra informacija o događanjima iz narodnosnog života s kojima bi se obogatio sadržaj MTVA. Reče kako i narodnosne glasnogovornike očekuje u posjet kući MTVA. Dodala je kako nakon

Zsolt László Szabó, glavni ravnatelj MTVA, i Beatrix Siklósi, glavna urednica Glavnog uredništva za manjine, prekogranične Mađare i istaknute projekte

pomnoga pregleda sadržaja narodnosnih emisija i kada se strasti smire te se jasno vide mogućnosti pokušaja, trebat će osuvremeniti sadržaje narodnosnih programa jer je dozrelo vrijeme za njihovu sadržajnu obnovu. Treba se otvarati prema većinskom narodu te poboljšati nazočnost narodnosnih tema u programima MTVA, bio je obostrani zaključak.

Slovenski televizijski program već godinama ostvaruje se kroz vanjsku produkciju, reče slovenska glasnogovornica ističući njegova pozitivna iskustva, te dodala kako bi trebalo povećati 26-minutni program te paziti na rokove isplate računa producerskoj kući kako bi oni stizali ne sa zakašnjenjem. Glavni ravnatelj reče da je rok isplate 45 dana.

Sve narečeno, naglasio je glavni ravnatelj, ne dotiče proizvodnju televizijske emisije Rondo u kojoj se javljaju ostale narodnosne zajednice: Armenci, Bugari, Grci, Poljaci, Rusini, Ukrajinci. Nije odgovorio na pitanje koliki su troškovi proizvodnje narodnosnih programa, ali reče da će ugovor s vanjskim producentima sadržavati, uz uobičajena jamstva, i niz jamstva koja će osigurati nesmetanu proizvodnju i kakvoću, navodeći niz emisija MTVA koji nastaje u vanjskoj produkciji.

Stav narodnosnih glasnogovornika mogao bi se sažeti u riječima kako smo posljednjih godina svjedoci opadanja kakvoće narodnosnih programa, uz izražavanje skeptičnosti glede njihove budućnosti. Oni su tražili i jamstva za sadašnje zaposlenike pri narodnosnim programima, naglašujući kako je njihova proizvodnja istaknuta javna zadaća, stoga nisu

u prvom redu glavni gospodarski elementi. Kazali su kako je malo pozornosti u izbornoj godini u njima i na MTVA-u posvećeno parlamentarnim i narodnosnim izborima. Glavni ravnatelj obećao je da će glede toga MTVA napraviti statističku obradbu.

Glede budućih termina emitiranja Fuzik je naglasio kako su u tim terminima danas ponavljanja, na što ga je Zsolt László Szabó ispravio govoreći da su današnji termini na m1 ponavljanje

od 5.30 do 6.30, što je golema razlika od predviđenih termina koji će biti od 6.30 do 7.30. Upozorio je narodnosne zastupnike na odredbu Zakona o medijima (2010. CLXXXV) koja se odnosi na narodnosne programe pri javnim državnim medijima, te im je pročitao 3. odlomak 99. paragrafa (Nazočnost narodnosti u javnim medijskim servisima) koji kaže (3) Državne narodnosne samouprave – u nedostatku njih državne udruge – načela uporabe (iskorištavanja) vremena emitiranja programa koje im stoji na raspolaganju kod javnoga medijskog servisa određuju samostalno. Ova načela – koja se ne odnose na sadržaj i uređivanje programa – javni medijski servis obavezan je uzeti u obzir.

Glavni ravnatelj MTVA u sjedištu Saveza državnih samouprava

Dana 29. siječnja, u poslijepodnevnom satima, iza zatvorenih vrata, Zsolt László Szabó, glavni ravnatelj MTVA, a uz njega i Beatrix Siklósi, glavna urednica Glavnog uredništva za manjine, prekogranične Mađare i istaknute projekte, u sjedištu Slovačke državne samouprave sastali su se s članovima Saveza državnih samouprava koje u tome tijelu predstavljaju predsjednici državnih samouprava. Sastanku su nazočili na poziv predsjednice Saveza državnih samouprava Erzsébet Racsó Holler. Kako saznajemo, razgovaralo se o istim problemima kao na prijepodnevnoj sjednici Narodnosnog odbora. Predstav-

nici najviših političkih tijela narodnosnih zajednica tražili su informacije iz prve ruke, reče za Medijski centar Croatica predsjednik Hrvatske državne samouprave Ivan Gugan. Smatra se kako termini nisu najbolji, tu je i problem radijskih frekvencija, a postoji i zabrinutost oko proizvodnje programa u vanjskoj produkciji u svjetlu promjena u posljednjih nekoliko godina, stalnog opadanja broja suradnika i tehničkih uvjeta rada. Sve to skupa nije prihvatljivo za državne narodnosne samouprave i narodnosne zajednice, što se ocjenjuje narušavanjem zakonom zajamčenih prava. Zakon o narodnostima 2011. CLXXIX, V poglavlje (Prava u svezi s medijskim sadržajima i uslugama za narodnosti).

Ivan Gugan reče kako su na susretu, što ga je sazvao Savez državnih samouprava, saznali detaljnije podatke od onih s prijepodnevnog sastanka kojemu je i on nazočio kao promatrač, te postavili konkretna pitanja na koja dobiveni odgovori mogu umiriti zaposlene narodnosne novinare, a dobivena su i obećanja kako će se popuniti broj novinara tamo gdje ih nedostaje do broja četiri, u roku od nekoliko tjedana. Stekao se dojam da će tehničku opskrbu preko vanjske produkcije obavljati tehničko osoblje koje je i dosada radilo na narodnosnim programima. Reče kako vodstvo MTVA sve radi po zakonu, a promjene od 15. ožujka u sklopu su velikih promjena na javnim državnim servisima, govoreći da će se stanje pomno pratiti.

Glede termina kazao je da su oni konačni, jednako kao i ime tvrtke koja će biti vanjski producent programa. Nismo zadovoljni, ali smo dobili obećanja da će sve biti u redu, možemo pisati prosvjedno pismo, ali ja sam skeptičan da bi se time išta mijenjalo jer se ni proteklih dvadeset godina ništa nije mijenjalo, zaključio je Gugan. Dodao je da je bilo riječi i o povećanju minutaže za takozvane male manjine, govoreći kako je njegovo osobno mišljenje kao bivšeg novinara da je na mjestu predstavnika malobrojnih narodnosnih zajednica, ne bi se borio za povećanje minutaže jer bi im bilo teško popuniti 26 minuta televizijskog programa. Što se tiče radijskih frekvencija, treba se obratiti nadležnima za podjelu frekvencija, a termine hrvatskih radijskih emisija ocjenjuje povoljnim, te je dodao da im je obećano kako će se emisije i nadalje raditi uživo s nekog novog mjesta u Pečuhu, koje je za sada nepoznato.

Dar santovačkoj zajednici za blagdane

Predana na uporabu obnovljena knjižnica i višenamjenski prostor za društvene aktivnosti

Potkraj prošle godine u Santovu je priređena svečanost povodom otvorenja i predaje obnovljene knjižnice i višenamjenskoga društvenog prostora, koja je uljepšana prigodnim riječima i kulturnim programom. Tom su prigodom kazivanjem dvojezičnih stihova nastupili polaznici hrvatskog vrtića, s hrvatskim melodijama i pjesmama tamburaški orkestar i pjevački zbor santovačke škole, u izvornoj šokačkoj nošnji, KUD „Veseli Santovčani“ s mađarskim i srpskim plesovima, a članovi Kluba umirovljenika predstavili su se kazivanjem stihova. Nazočne su pozdravili načelnik sela, predsjednik Skupštine Bačko-kiškunske županije i ravnateljica Županijskog muzeja Istvána Katone u Kečkemetu.

Kao jedno od najudaljenijih naselja od županijskog središta, načelnik József Feigl ukratko je predstavio tronacionalno naselje. Kako uz ostalo reče, nakon dva neuspjela pokušaja konačno su uspjeli dobiti potporu na natječaju. Međutim, i u proteklih osam godina mnogo je urađeno na unutarnjoj i vanjskoj obnovi zgrade, i to utroškom vlastitih sredstava. Tako su stari prozori izmijenjeni na nove plastične, oličen je vanjski dio zgrade, izoliran je ravni krov, a bivša kinodvorana preuređena u višenamjenski priredbeni prostor. No sada su uspjeli ostvariti obnovu knjižnice, uredskih prostorija, osuvremeniti struju i grijanje. Nadalje obnovljena je lamberija, a oličene su i sve prostorije. Osim toga obnovili su sanitarni čvor, s posebnim dijelom za osobe s poteškoćama u kretanju, promijenili su stara željezna ulazna vrata na plastična, što nije bilo u natječaju. Čak su postavljeni i solarni kolektori za proizvodnju električne energije kojom se, uz ostalo, smanjuju budući troškovi održavanja. Ostvaren je projekt vrijedan 41 milijun forinta, od toga osam milijuna osigurano je iz vlastitih izvora, pet milijuna za sam projekt i tri milijuna forinta za spomenute dopunske radove. Tako sada dom kulture, kao višenamjenski društveni prostor, udovoljava svim potrebama građana. U obnovljenim prostorijama uredsku prostoriju dobila je i mjesna Hrvatska samouprava.

Prvi put službeno otkako je na dužnosti predsjednika Skupštine, Santovo je posjetio László Rideg. Kako uz ostalo reče, pogраниčni položaj naselja katkad je značio prednost, a katkad nedostatak. Budući je rodnom iz Kiskörösa gdje obitava brojna

Police s narodnosnim, hrvatskim i srpskim knjigama

slovačka zajednica, pozvao je nazočne da budu ponosni na svoje korijene, osobito na svoju tradicijsku nošnju, na svoju kulturu, te da sve to predadu svojoj djeci jer je to blago koje valja očuvati i njegovati. Prema njegovim riječima proteklih godina obnovljen je velik broj mjesnih knjižnica, što dokazuje i to da je ovo 83. u nizu koja je obnovljena u okviru toga programa. Čestitao je svima koji su pridonijeli ostvarivanju, jer kako je naglasio, ovakve knjižnice ne bi se postidjeli ni gradovi. Ostvareni ugođaj novih prostorija naprosto privlači, stoga nudi velike mogućnosti koje valja iskoristiti.

– Županijska knjižnica odavno surađuje s naseljem, o tome mnogi i ne znaju, a posebno glede opskrbe knjigama na narodnosnim jezicima. Ove godine znanat pomak urađen je kada je Zastupničko vijeće odlučilo da će se nakon niza drugih naselja priključiti knjižničarskim uslugama županijske knjižnice. I još u toj godini uspjeli smo ostvariti da obnovljeni prostor i knjižnicu predamo onima za koje je napravljen, našim korisnicima, i to za sve, od najmanjih do najstarijih. – istaknula je ravnateljica Mária Ramháb, koja je na kraju jednom učeniku škole slikovito predala velikog plišanog medu koji u svakoj knjižnici čeka djecu. Prvu člansku iskaznicu dobio je načelnik sela.

Pošto su čelnici naselja, županije i knjižnice zajednički prerezali trobojnu vrpću, učenik je među santovačke zajednice unio u knjižnicu. Nakon otvorenja priređena je igraonica za male i velike, upoznavajući se s brojnim mogućnostima novoga prostora. Napomenimo da su čak tri police posvećene knjigama na hrvatskome jeziku. Kako smo čuli, osim iz Čitaonice knjige se mogu posuditi iz županijske knjižnice koja će dan poslije besplatno isporučiti odabrano izdanje. Ta usluga uistinu znači novost, a osim toga bit će i više programa tijekom godine koji će se prirediti za djecu i odrasle.

Dodajmo kako je projekt ostvaren s potporom Europskog fonda za poljoprivredu i seoski razvoj. Knjižnica, osim nedjelje i ponedjeljka, otvorena je svaki dan.

Dio okupljenih na svečanosti

Baranja

Hrvatska samouprava Baranjske županije

Molbu za preuzimanje u održavanje Umjetničke škole Baranja zastupnicima su i usmeno podnijeli ravnatelj škole Balázs Rónai te nastavnik zadužen za ekonomat i knjigovodstvo iste škole Đuro Jerant.

Narodnosne kandidate i na područnoj i mjesnoj razini na lanjskim izborima za mjesne i narodnosne samouprave u Baranjskoj županiji postavila je samo civilna udruga Savez Hrvata u Mađarskoj. Od 14 kandidata s teritorijalne liste ušlo je prvih sedam (drugačije i nije moglo biti jer se glasovalo na listu), koliko se biralo na županijskoj razini: Stipan Filaković, Kovácscevic Zoltán, Brigita Štivić-Sándor, Mišo Šarošac, Milica Murinji Sörös, Milan Sabo i Véber Tiborné. Dok je 2010. godine u Baranji utemeljena 41 hrvatska samouprava, sada se utemeljilo sedam manje, 34. Premda su izbori raspisani u 37 naselja, održani su samo u 34, naime u Boji, Kesuju i Peliru (Pellérd) nije bilo izbora.

Nakon izbora utemeljena je Hrvatska samouprava Baranjske županije, na čelu s predsjednikom Mišom Šarošcem (koji je njezin predsjednik od prvoga ciklusa do danas) i dopredsjednicom Ljubicom Véber. Već nakon nekoliko tjedana zastupnik Stipan Filaković odrekao se mandata te je na drugoj sjednici samouprave, 21. siječnja, prisegнула nova zastupnica Hrvatske samouprave Baranjske županije Žuža Gregeš. Uz ostalo, zastupnici su upoznati s molbom KUD-a Baranja, uzdržavatelja Umjetničke škole Baranja o preuzimanju te škole u nadležnost Hrvatske samouprave Baranjske županije. Uz narečeno na dnevnom redu bilo je razmatranje sporazuma o suradnji s Udrugom Nevelók Háza, rasprava o Poslovniku Hrvatske samouprave Baranjske županije, gdje se govorilo o načinu podmirenja putnih troškova zastupnika, izglasovana je kupnja godišnje parkiralne karte za predsjednika (u iznosu od 40 000), a zastupnicima će se prema potrebi isplaćivati parkiralna karta, uz mjesečnu nadoknadu za putne troškove 10 tisuća forinti zastupnicima te 15 tisuća predsjedniku. Izglasovana je potpora za tombolu za dobrotvorni bal Roditeljske zajednice Hrvatskog vrtića, osnovne škole, gimnazije i učeničkog doma Miroslava Krleže u iznosu od 20 tisuća forinti, potpora za tombolu Hrvatskom balu u organizaciji šeljinske Hrvatske samouprave, te «razno».

Molbu za preuzimanje u održavanje Umjetničke škole Baranja zastupnicima su i usmeno podnijeli ravnatelj škole Balázs Rónai te nastavnik zadužen za ekonomat i knjigovodstvo iste škole Đuro Jerant. Škola se sada nalazi na adresi Hrvatskog centra Miroslava Krleže, a pohađa je tristotinjak učenika. Nastava se odvija

u Pečuhu u hrvatskom i njemačkom školskom centru, te u nekim baranjskim naseljima (Martinci, Lukovišće), a uz ostalo podučavaju se glazbena i plesna baština Hrvata u Mađarskoj, te Nijemaca u Mađarskoj. Dobila je prostorije od grada Pečuha u Liceum ulici na uporabu od pet godina, koje se sada obnavljaju, a vjeruju kako će ih dobiti i u trajno vlasništvo. Čulo se kako bi preuzimanje uzdržavanja od dosadašnjeg uzdržavatelja Kulturne udruge Baranja (uzgred čiji je predsjednik Mišo Šarošac) bilo na obostranu korist i Hrvatske samouprave Baranjske županije i Umjetničke škole Baranja, koja ima pet zaposlenika.

Hrvatska samouprava Baranjske županije ima dobre infrastrukturne uvjete rada, ured sa svom potrebnom opremom u sjedištu Samouprave Baranjske županije u samom središtu grada na Széchenyijevu trgu. Zastupnici su odlučili o promjeni imena: Hrvatska samouprava županije Baranje u Hrvatska samouprava Baranjske županije. Saznali smo kako će zastava HSBŽ biti istaknuta i na pročelju zgrade županijske samouprave. Između Hrvatske samouprave Baranjske županije i Samouprave Baranjske županije na snazi je okvirni ugovor o suradnji temeljem kojeg Samouprava Baranjske županije osigurava tehničke uvjete rada, daje financijsku i infrastrukturnu potporu, omogućuje sudjelovanje sjednicama odbora i skupštine Samouprave Baranjske županije i sudjelovanje pri donošenju skupštinskih odluka, pruža svekoliku stručnu pomoć. Ured Hrvatske samouprave opremljen je bez naknade uz korištenje namještajem, telefonom, osobnim računalom, skenerom, te su pokriveni troškove ureda, režije i održavanje iz proračuna Samouprave Baranjske županije, te su osigurane poštanske usluge, usluge tipkanja, umnožavanja, i raspačavanja, priprema sjednica Hrvatske samouprave Baranjske županije, pozivnice, priprema prijedloga, obavijesti i svih ostalih materijala potrebnih za nesmetan rad (internet, uredski materijal, sve medijske usluge) na web-stranici Samouprave Baranjske županije i u Službenom listu, na svim sjednicama je nazočan bilježnik ili od njega delegirana stručna osoba, pruža se svekolika pravna pomoć u razumijevanju zakonskih i inih akata, u pripremi odluka i pravilnika, vođenju zapisnika. Osigurava se godišnja potpora iz proračuna Samouprave Baranjske županije (lani milijun forinti), uključuje ih se u prijateljsku suradnju sa županijama prijateljima u Republici Hrvatskoj, Osječko-baranjskom i Zadarskom te Virovitičko-podravskom županijom. Sporazum osigurava svekoliku potporu, a svake se godine obnavlja u skladu s nastalim potrebama. O sjednicama i tekućim poslovima brinu se dvije djelatnice Samouprave Baranjske županije, glavna savjetnica Ilona Kelbert Szabó i voditeljica ekonomata Annamária Nagy-Aladics.

Balázs Rónai i Đuro Jerant

Zastupnici Hrvatske samouprave Baranjske županije; na fotografiji nedostaje Brigita Štivić.

Branka Pavić Blažetin

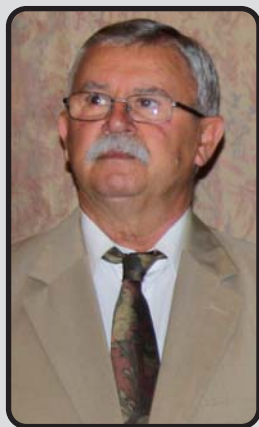
U spomen

Šandor Pančić

(1951. – 2015.)

Dragi Šandore! Petak je, tri sata poslije podne. Isus nam, je li, preko sv. Faustine Kowalske predlaže da se u to doba dana, osobito petkom, sjetimo njegove muke i smrti na križu i da, ako možemo, tada izmolimo Krunicu božanskog milosrđa. Ja ću je sada izmoliti pa onda nastaviti pisati o tvojoj smrti, a prema učenju naše vjere, zapravo se spomenuti tvog prelaska iz ovozemaljskog života, iz „ove suzne doline“, u vječni život. Vjerujem da si ti Boga već vidio „licem u lice“, dok smo mi, tako mnogi smatramo, nasreću, još prisiljeni tek u to vjerovati, jer živjeti je dobro, ta to je naš Stvoritelj usadio u naše gene. Sada si ti bio na redu, drugi put ćemo biti mi.

Upoznao sam te u našoj bajske hrvatske crkvi, u Franjevačkoj sv. Antuna Padovanskog prije petnaest-dvadeset godina. Tada smo svake nedjelje imali misu na hrvatskom jeziku, i to u 7 sati ujutro. Jednog takvog jutra pojavio si se među nama idući na svetu pričest. Meni te je predstavio, ako se dobro sjećam, tvoj, sada već pokojni, suseljanin, a naš kućni liječnik dr. Ivan Vacić, koji se jednako kao i ti u Baju doselio iz vašega voljenog Kačmara. Vrlo sam se obradovao jer si bio među mnogim starijim vjernicima mlađi, iako nekoliko godina od mene stariji. Rekli su mi da si i profesor, pa sam se i zato još više obradovao, ta, mislio sam, neću morati na misama sam čitati kod ambona, možda ćeš mi se i ti pridružiti. Tako je i bilo. Uvijek si išao na pričest, kada si samo mogao, i čitao si kod ambona, a poslije sa mnom vodio i pobožnost križnoga puta u korizmi. Pjevao si u korizmi i u Muci Isusovoj, a imao si prekrasan glas, pa si dobio ulogu naratora. Tvoj glas imao je izuzetno lijepu boju. Bio si predodređen i za čitanje i za pjevanje. Poslije si za vrijeme hrvatskih zornica cijele mise stojeći i ministri-
rao. Vrlo si se zagrijao kada ste počeli uređivati „tvoje novine“, Bački glasnik. Kada smo slavili stotu godišnjicu bajske Bunjevačke čitaonice, tada ste ti, Živko Prodan i Mario Berečić, naš bivši lektor, odlučili da bi takav jedan regionalni list bio koristan za ovdašnji živalj. Odonda si ga svake četvrt godine svesrdno dijelio nama, najviše nakon mise na hrvatskom jeziku, onda kada se list nakon tiskare u javnosti pojavio. Pred svaku misu na hrvatskom jeziku, koju, je li, imamo svake zadnje nedjelje u mjesecu od pola deset, uvijek si došao u tristo godina staru sakristiju gdje smo dočekali našega patera fra Ivana Holetića, koji je valjda prešao i svoju 85., s kojim su došli Stipan Vojnić Hajduk, čitač kod ambona i njihov vozač i ministrant Ivan Riman. Uvijek bi došla i predsjednica bajske Hrvatske samoup-

rave Angela Šokac Marković i isplatila putni trošak naših gostiju i, naravno, u našem malom hrvatskom društvu bismo se slatko i jedno drugome se radujući, napripovijedali: djelomično bunjevački, djelomično šokački, djelomično književnohrvatski. Najnovije nam se kao čitačica pridružuje i naša lektorica, profesorica bajske visoke škole Morana Plavac. Kao da smo znali da će te na neko vrijeme ona zamijeniti.

A nismo ni slutili. Kada sam imao neki unutarnji osjećaj da pišem o tebi u prošlogodišnji „Hrvatski kalendar“, morao sam to sebi moralno obrazložiti. Uspio sam, ali sam mislio da si možda još za to premlad te da prije pišem o onima koji su od tebe stariji. Nisam ni slutio da će te dragi Bog uskoro pozvati k sebi. Očito je da si svoje poslanje na zemlji obavio. Sada ćeš iz onkraj raditi za nas, u to vjerujem. Kako piše u Bibliji?

Ako pšenično zrno, pavši na zemlju, ne umre, ostaje samo; ako li umre, donosi obilat rod. Tako nekako, je li?! Valjda si za to sazio, inače zašto bi te Bog, koji je, prema Svetom pismu, ljubav, tako mladog pozvao k sebi, ta tek si prije nekoliko godina dospio u zasluženu mirovinu?! Ta, koliko si mogao, kako te ja znam, trudio si se živjeti sveto, a u drugoj, u Belvaroškoj crkvi sv. Petra i Pavla izabrali su te čak i za crkvenog općinara/odbornika, a i tamo si više puta na jutarnjim misama na mađarskom jeziku, u nedjelju kada nismo imali misu na hrvatskom jeziku, ministri-
rao.

Dragi Šandore! Žalimo što si nas napustio, ali ćemo se umiriti u volju Božju, kako nas i Očenaš uči: „Budi volja tvoja.“ Hvala dragom Bogu da smo još i na subotnjem prelu malo mogli i zaplesati, ne samo sjediti i uživati u nastupu Zvonka Bogdana, orkestra Hajje i Čabra, koje si i ti vrlo volio i svake godine s nama dolazio na naša prela, jer smo znali da si teško bolestan. Da si usput umro, ne znam kako bismo to mogli učiniti. Tako mi je pokojni dr. Ivan Vacić rekao: I onda se može na prelo, „al samo sidit, igrat nikako!“ Pozdravi ga i uživaj u miru i, nadajmo se, gledanju trojedinoga Boga „licem u lice“, anđela, svih svetih i tvojih ljubljenih koji su već otprije ondje, nadajmo se, u nebeskom raj. Zbogom i doviđenja, ako Bog da, u nebu.

Tvoj Živko Gorjanac

Bogatstvo...

Diocimatelji „Branja rozmarina“ iz četarske prošlosti

Suradnja i na gospodarskome polju?

Stjepan Kuzma, László Hajdú i Miljenko Horvat potpisuju povelju suradnje.

Općenito je poznato kako naša pogranična hrvatska naselja prednjače u partnerskoj suradnji sa zbratimljenim naseljima, gradovima matične nam domovine Hrvatske i na privrednome i gospodarskome polju. Bilo kako započnemo priču, ona se uvijek završava na financijama. Još je i popularna švedska skupina 80-ih ABBA pjevala o tome kako novac okreće svijet. Sviđalo se to nama ili ne, činjenica jest kako bez dobrog gospodarstva tek tinja kultura, šport, prosvjeta itd. Načelnik Općine Donjega Kraljevca Miljenko Horvat već je sve to uvidio te u više navrata naglasio za naš tjednik kako je suradnja između Samouprave budimpeštanskoga XV. okruga i Općine Donjega Kraljevca prerasla dosadašnje kulturno-športske okvire te kako ubuduće suradnju treba proširiti i na privredno-gospodarsko područje.

U budimpeštanskome XV. okrugu na jesenskim mjesnim izborima za načelnika izabran je stari-novi načelnik László Hajdú, koji je ovu dužnost obnašao do 2010. godine, te je na njegov poziv izaslanstvo Općine Donjega Kraljevca, na čelu s načelnikom Horvatom 20. siječnja boravilo u posjetu budimpeštanskome XV. okrugu. Bio je to prvi službeni susret nakon izbora prvoga čovjeka XV. okruga. Susretu su osim načelnika nazočili donaćelnici Angéla Németh, dr. Gábor Pintér, zamjenik predsjednika Općinskoga vijeća Mladen Čonka, vijećnica i predsjednica Odbora za kulturu Tamara Recek, organizatorica priredaba Réka Tajti te, ne u posljednjem redu, predsjednik Hrvatske samouprave

okruga Stjepan Kuzma. Lani se proslavila jubilarna deseta obljetnica suradnje između Samouprave XV. okruga, Hrvatske samouprave toga kvarta, Općine Donji Kraljevec i pomurskoga naselja Sumartona.

Između toga okruga i općine hvalevrijedna je kulturna i športska suradnja. Hrvatski puhači redovito nastupaju u kon-

Suradnja se nastavlja.

certnoj dvorani Glazbene i umjetničke škole „Jenő Hubay“, ne govoreći o gostovanju KUD-a, sudjelovanju djece u međunarodnome likovnom kampu u Bernecebarátiju ili košarkaškim utakmicama. Također su česti posjeti izaslanstva XV. okruga, gostovanja polaznika spomenute Glazbene škole i umjetničke škole te mađarskoga plesnog ansambla „Szilas“ u Donjem Kraljevcu. Tijekom susreta razmotrilo se i pitanje razvoja suradnje na gospodarskome polju, pa se

iznova potpisala povelja o međusobnoj suradnji Donjega Kraljevca, Samouprave i Hrvatske samouprave XV. okruga. Znak je to nastavka plodonosne suradnje. Potom je druženje nastavljeno oko bijeloga stola te posjeta okružnoj tržnici.

„Mi imamo razvijenu poljoprivredu po svim standardima. Od ekološke do integralne proizvodnje pa nadalje. Budimpešta, kao veliko tržište, zainteresirala nas je jer smo preveliki proizvođači za naše područje. Izvozimo u Austriju, Njemačku, pa zašto ne bismo proširili izvoz i na Mađarsku?“ – reče za MCC načelnik Miljenko Horvat. „Naša je Samouprava potpisala suradnju s jedanaest zbratimljenih naselja. Jedina je međusobna suradnja koja se temelji na četiri osnovice – XV. okrug, Donji Kraljevec, Hrvatska samouprava XV. okruga i Sumarton. U okvirima te suradnje nismo uspjeli ostvariti gospodarsku suradnju. Gospodarske susrete jesmo, primjerice kada su naši poduzetnici gostovali na sajmovima Donjega Kraljevca. Mi na okružnoj razini ne bismo mogli prirediti takve sajmove. Suočili smo se s golemim razvojem u Hrvatskoj. Na današnjem je susretu naglasak bio na razvitku međusobne gospodarske suradnje.“ – izjavio je za MCC načelnik László Hajdú. Una-

toč važnim temama, jednodnevni susret protekao je u veselom i prijateljskom ozračju.

Nadam se da neće mi-moići nakane i želje, te kako jedna strana neće razmišljati o izvozu na više kamiona, a druga o uvozu veličine jednoga štanda na tržnici.

Kristina Goher

Posjet tržnici XV. okruga

Promocija filma četarskoga «Branja rozmarina»

Gornji Četar u fašenjku ima svoj jedinstveni običaj «Branje rozmarina» kojega jur stoljeća dugo vjerno čuva mjesna mladina. Ovu atraktivnu, staru i još uvijek živu pravicu je Hrvatska samouprava dala ovjekovječiti na DVD-u, a na prezentaciju toga filma su bili pozvani 17. januara, u subotu u mjesni dom kulture stanovnici, diozimatelji i svi zainteresirani ljudi. U dokumentarnom filmu sudjelovalo je oko dvisto ljudi, domaći jačkarni zbor «Rozmarin», Hrvatsko kulturno društvo «Četarci», a sniman je na različiti mjesti, u Gori, vinogradu, kleti i pri divojački hiža. Snimka od 43 minute je djelo kamermana TV2-a Ferenc Wolfa, a njegova prijateljica Valéria Németh je dodala još brojne fotografije ovoj produkciji.

Kad stupi človik u četarski Kulturni dom, oblije ga toplina. Stijene krasu nove fotografije o društvu, nekako je familijarna atmosfera, a Rožika Pezenhoffer, potpredsjednica, i Viktorija Glavanić, nova zastupnica Hrvatske samouprave, srdačno nukaju gostom gutljaj žganoga. Lipo i ukusno nakinčena velika prostorija na sredini s bijelim platnom, pod tim pak lutkom u narodnoj nošnji i škrljačom u ruki jur najpr najavljuje, na koji događaj se ovde čeka. Već od sto ljudi pozdravlja najprije Roža Pezenhoffer, potom novi načelnik Gornjega Četara Gabor Lendvai, ki naglašuje da ov hrvatski običaj Gornjega Četara je i «hungarikum» prik kojega se nanovo zbudja svako protuliće hrvatska svist, volja za čuvanjem tradicijov, a i ponos ovde živećih Hrvatov, jer ov običaj se nosi od generacijov do genera-

cijov. Tivadar Čeri st., producent filma, u svojem govoru kaže da se je skupna i zdavna sanja njegova i Joška Šallera, predsjednika Hrvatske samouprave, ostvarila s ovim filmom. – Ovo je naše kulturno i duhovno jerbinstvo koje je sad dokumentirano, a pri snimanju jako čudami su nam pomagali, zahvalimo im svim. Ali najveća hvala ide Anici i Joški Šalleru ki su jako-jako puno djelali na ovom produktu, a danas ne moru biti med nami. Ovdud im poručujemo da smo s njimi, molimo za nje i čekamo je domom, jer imamo još brojne zadaće! – s timi riči je započeta prezentacija, pri koj smo skupa pogledali film četarskoga fašnjaka, bogato i detaljno predstavlanje ovoga trodnevnoga običaja, od pivnicov prik gostovanja, jačkov i spominkov sve do mužike. Zvanaredno

Gizdavi aktivisti, glumci i pomoćnici filma

Tivadar Čeri st. kot producent je dostao i kip „Oscara“

je važno naglasiti da je DVD-ploča od početka do kraja na hrvatskom jeziku, negda-negda se doteče i neka ugarska melodija, ali filmske minute su zaistinu za uživanje. To nam potvrđuje i bivši poglavar sela Miško Horvat ki ne samo s riči komentira prošlost i spominke na branje rozmarina nego majstorski igra na guslica. Mali instrument privlačnoga glasa pravoda najpr zajde iz džepa i po prezentaciji i uz vekšega brata, harmanije, odlučno diktira ritam. Vani na hodniku prijatelji dilu iz šale majucki kip «Oscara» producentu Tivadaru Čeriju st. Bogati stol režisiran je uprav tako kot pri samom branju rozmarina, u kleti i pri četarski domi, a nigdar ne more faliti ni Pinot noir – poznata črljena kapljica četarske Gore. Najpr dojde i ka-ta starija, malo i zanemarena jačka u krugu koji malo duže ostane uz stole po promociji. A najlipše je čuti naš gradišćanski govor, koji na upliv novih tendencijov, i u ovom kraju pogibelno se zgublja. Ovput je kot svidodžba, još se vježba jezik, još nas ima. Dojt ćemo ponovo u Gornji Četar sredinom februara, bila bi prava grihota izostaviti branje rozmarina uživo.

Tiho

Lukovišće

Vrijedna hrvatska samouprava I.

Kako kaže Ruža Bunjevac, predsjednica Hrvatske samouprave u drugom mandatu, mnogo se radilo u 2014. godini, ostvareni su brojni i sadržajni programi. Četiri naselja u tom dijelu šomođske Podravine, Lukovišće, Novo Selo, Brlobaš i Potonja, siromašna su naselja sa starijim življem u području koje je gospodarski nerazvijeno. Ulažemo goleme napore u očuvanju bogate hrvatske tradicije, jezika i kulture.

Lukovišće, selo u Mađarskoj, na granici s Hrvatskom. Od Hrvatske ga dijeli rijeka Drava. Stoljećima, kako bi rekao poznati hrvatski jezikoslovac dr. Ernest Barić, od stoljeća sedmog ovo područje naseljeno je Hrvatima. Danas se Lukovišće prostire na 2532 hektara, a ima šestotinjak stanovnika (588) od kojih njih 535 i stanuju u Lukovišću. Godine 1980. selo je naseljavalo umalo osamsto stanovnika (799). Na čelu sela, već u nekoliko ciklusa, jest načelnik rodnom podravski Hrvat iz Lukovišća Jozo Maćok, a u zastupničkom su tijelu naselja zastupnici: József Csonka, Gyula Kecskés, Elemér Lajos László i József Villányi. Po podatcima posljednjeg popisa pučanstva, u Lukovišću živi 456 Mađara, 185 Hrvata, 121 Ciganin i 3 Nijemca. U selu djeluje Romska i Hrvatska narodnosna samouprava.

Na čelu je Hrvatske samouprave Ruža Bunjevac, a zastupnici su joj Žuža Hajdu, Đurđa Bratner Kolarić i Elemér Lajos László. Hrvatska samouprava na prošlim mjesnim i narodnosnim izborima za upis u registar hrvatskih birača uspjela je aktivirati seoski živalj, tako se 126 građana registriralo u

hrvatski birački popis, od čega je njih 75 izašlo na biralište glasovati, te dalo 74 valjana i jedan nevaljani glas, pa izabralo kandidate za zastupnike lukoviške Hrvatske samouprave, svojim glasom potvrđujući jedinu županijsku listu koju je postavio Savez Hrvata u Mađarskoj (koja je osvojila 608 glasova) te birajući između dvije državne liste koje su se borile za glasove potrebne za osvajanje mandata u HDS-ovoj Skupštini.

Lukoviška Hrvatska samouprava godišnje gospodari s općom državnom potporom. Godine 2014. ona je iznosila za lukovišku Hrvatsku samoupravu 270 710 forinti (lani je opća potpora za djelovanje određena prema podatcima posljednjeg popisa pučanstva iz 2011. godine). Uz to gospodari potporom dobivenom temeljem bodovnog sustava za obavljanje javnih zadaća (u 2014. Hrvatska samouprava ocijenjena je s 51 bodom, te dobila iznos od 1 242 683 Ft). Suraduje s mjesnom samoupravom s kojom zajednički ostvaruje dio svojih i mjesnih program, a suraduje i s Hrvatskom samoupravom Šomođske županije u sklopu županijskih hrvatskih

Lukoviška crkva

sadržaja, te mjesnih hrvatskih sadržaja uz njihovu potporu.

Kako kaže Ruža Bunjevac, predsjednica Hrvatske samouprave u drugom mandatu, mnogo se radilo u 2014. godini, ostvareni su brojni i sadržajni programi. Četiri naselja u tom dijelu šomođske Podravine, Lukovišće, Novo Selo, Brlobaš i Potonja, siromašna su naselja sa starijim življem u području koje je gospodarski nerazvijeno. Ulažemo goleme napore u očuvanju bogate hrvatske tradicije, jezika i kulture. U Lukovišću djeluje škola koju pohađaju učenici iz spomenuta četiri naselja. Oni uče hrvatski jezik kroz narodnosni program, u satnici materinskoga jezika. Tu je i KUD Drava koji okuplja folklorashe iz spomenuta četiri sela i šire. KUD je imao svoj orkestar, ali se on lani izdvojio iz KUD-a, što nas je oslabilo, veli Ruža Bunjevac, to više što se orkestar „uzgajao“ uz KUD. KUD Dravu vodi Aliz Erdélyi, kojoj pomaže njezina prethodnica u vođenju KUD-a Margita Romolic Esze. Članovi KUD-a njeguju na visokoj razini pjesme ovoga kraja uz ples, imaju brojne nastupe, a njihov rad prati i pomaže mjesna Hrvatska samouprava uz hrvatske samouprave Novoga Sela, Potonje i Brlobaša.

Zastupnice Ruža Bunjevac, Žuža Hajdu i Đurđa Bratner Kolarić

Branka Pavić Blažetin
Foto: Đurđa Bratner Kolarić

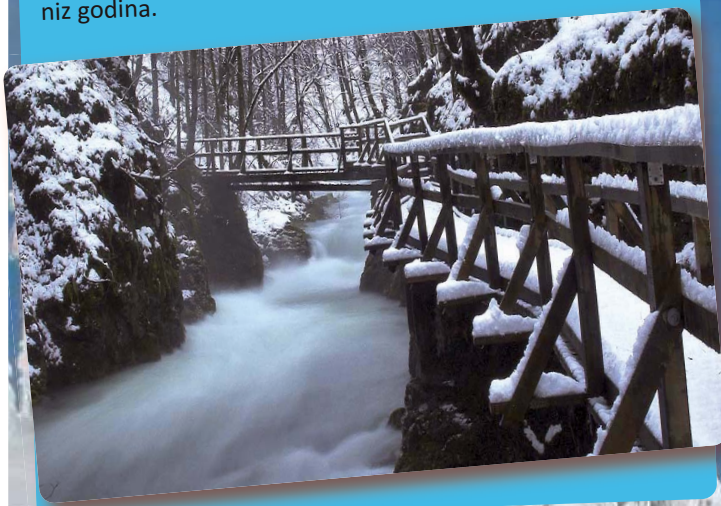
Mala stranica

Razglednica iz Hrvatske

Kamačnik

Posrijedi je slikoviti kanjon istoimene rječice u šumovitom masivu Velike Kapele. Rječica se tri kilometara iza izvora ulijeva u rijeku Dobru. Na svom ušću Kamačnik stvara uzak stjevnovit prolaz. Kroz kanjon prolazi put s nekoliko mostića i galerija te je pogodan za ugodnu šetnju. Krajolik Kamačnika svojim prirodnim ljepotama pobuđuje pozornost već dugi niz godina.

Stvorimo zajedno bolji internet - Dan sigurnijeg interneta

Dan sigurnijeg interneta obilježava se diljem svijeta svake godine, drugog veljačkog utorka. Cilj je promidžba sigurnije i odgovornije uporabe interneta (računala i mobitela), osobito među djecom i mladima u svijetu. Prvi put obilježen je 2004. godine, a ove se godine obilježava 11. veljače, pod kraljicom „Stvorimo zajedno bolji internet“. Istraživanja su pokazala da se većina mladih koristi internetom radi dijeljenja ideja, umjetničkog izražavanja, čitanja vijesti, pisanja školskih radova te pisanja blogova. Međutim, pokazalo se, također, da su mladi koji se koriste internetom izloženi različitim vrstama materijala seksualnog i nasilnog sadržaja, te rizikom dolaska u dodir s ljudima loših namjera.

Stiže gripa - pojačajte unos vitamina!

Zima je godišnje doba u kojem se najčešće pojavljuje gripa. Gripa ili influenza zarazna je bolest gornjeg dijela dišnog sustava. Prvi ju je opisao Hipokrat 412. godine pr. n. e., a prva pandemija (širenje pošasti na više kontinenata) te bolesti opisana je 1580. godine. Gripa se pojavljuje sezonski, u hladno doba godine. Vjerojatno ste čuli da se gripa pojavila i u našoj zemlji, no ne treba paničiti, nego trebate se zaštititi od nje unosom vitamina, jer njima jačate svoj organizam. Pogledajte kako:

Vitamin A – poboljšava vid, štiti kožu, jača kosti. Nalazi se u narančama, mrkvi, rajčici, špinatu, jajetu...

Vitamin B1 – kikiriki sadrži mnogo toga vitamina, a to je izvrstan vitamin koji nam poboljšava pamćenje. Pronaći ćete u žitaricama, jajima, mahunarkama, sušenom voću i orašastim plodovima.

Vitamin C – taj čudesni vitamin bolje od ičega štiti nas u hladnijim danima jer jača otpornost našeg organizma. Nalazi se u narančama, limunu, kiviju, jagodama, rajčici, brokuli, cvjetači, zelju (kupusu), paprici...

Vitamin D – jača i štiti zube i kosti. Nalazi se u plavoj ribi, maslacu, mlijeku, jajima, siru... Sunčeve zrake stvaraju u našem tijelu taj vitamin.

Vitamin E – taj vrijedni vitamin štiti brojne tjelesne organe, osobito oči, kožu i jetra. Nalazi se u biljnim uljima, orasima, tamnozelenome lisnatom povrću, morskim plodovima, jajima i avokadu.

Vitamin K – špinat je bogat tim vitaminom koji je zaslužan za jačanje kostiju, a osim u špinatu, taj se vitamin nalazi i u ostalome zelenom lisnatom povrću, krumpiru, mrkvi, žitaricama, voću, mlijeku...

„Mostovi za nadarene“ hrvatske učenike

Hrvatski savjet za podršku nadarenim osobama krajem prošle godine uspješno se natjecao u okviru Operativnoga programa socijalne obnove pod nazivom „Mostovi za nadarene“. U projekt su uključene hrvatske pomurske škole s predmetnom nastavom hrvatskoga jezika (Kerestur, Serdahel, Sumarton), te petrovošelska Dvojezična osnovna škola i neke od pomurskih hrvatskih samouprava. Od kraja siječnja 2015. započeli su programi ostvarenja projekta. U hrvatskim odgojno-obrazovnim ustanovama održavaju se kružoci hrvatskoga jezika, hrvatskoga folklora te će se u veljači i ožujku pripremiti filmske radionice, plesačnica, natjecanje u kazivanju stihova i proze na hrvatskome jeziku. U programima sudjeluju djeca iz hrvatskih pomurskih naselja, odnosno iz Petrovoga Sela.

Keresturski učenici na kružoku folklora s učiteljicama Erikom Rac i Ljubicom Siladi

Hrvatski savjet za podršku nadarenim osobama utemeljen je prije godinu dana u Keresturu, i u njega su se uključile hrvatske civilne udruge, osnovne škole i hrvatske samouprave iz Đurđovošonske, Zalske i Željezne županije. Hrvatski savjet usredotočuje se ponajprije na podršku nadarenim osobama hrvatske narodnosti, te omogućuje razvoj na polju njegovanja hrvatskoga jezika, kulture i običaja, te traži suradnju sa sličnim organizacijama u Hrvatskoj. Primjereno svom djelovanju, ostvaruje i projekt „Mostovi nadarenosti“ u kojem će se organizirati mnogi hrvatski sadržaji vezani za njegovanje hrvatskoga jezika i kulture. Od kraja siječnja u keresturskoj i serdahelskoj osnovnoj školi pokrenuti su kružoci hrvatskoga jezika, kružoci za pripremanje djece na Državno natjecanje iz hrvatskoga jezika, također u okviru projekta u obje ustanove učit će se hrvatski folklor, koreografije pomurskih plesova od kojih će se sastaviti jedna zajednička i na kraju projekta će biti predstavljena kao *flash mob* projekcija u pomurskim naseljima. Pred kraj projekta, koji traje do 15. travnja, bit će organizirano tradicionalno natjecanje kazivanja stihova i proze na hrvatskom jeziku u Serdahelu u kojem će sudjelovati i učenici iz Petrovoga Sela. Inače, u tome gradišćanskome mjestu, također iz sredstava projekta, financirat će se jezični tečaj hrvatskoga jezika na pripremu za državni jezični ispit. Taj će projekt također omogućiti filmske radionice u kojima će sudjelovati i učenici Foto-kino kluba iz Ivanovca. Pomurski učenici tijekom ljeta boravili su u foto-kino radionici u Čakovcu, gdje su skupa izradili film „Letači međimurskog neba“ i snimili spot o radionici. Završni program projekta bit će plesačnica u Sumartonu sa svim sudionicima projekta.

beta

Zahvalili na potpori

Petripska Hrvatska samouprava 17. siječnja priredila je novogodišnje druženje kako bi zahvalila svim mještanima koji su podupirali njezino dosadašnje djelovanje te registracijom u birački popis pomogli da se Hrvatska narodnosna samouprava nanovo utemelji.

Ženski pjevački zbor Petripske ružice

U domu kulture okupilo se mnoštvo mještana, a među njima je bio i načelnik mjesta dr. Kristijan Korčmaroš, te članice Ženskoga pjevačkog zbora „Petripske ružice“. Jožo Kuzma, zamjenik Hrvatske samouprave, zbog nenazočnosti predsjednika Jože Kranica (zdravstvenih problema) pozdravio je okupljene i zaželio im sretnu novu godinu, te ukratko sažeo djelovanje Samouprave u prijašnjoj godini. Narodnosna samouprava mjesta pobrinula se za razne programe u naselju koje se vežu za blagdane, pomogla je pri obnovi doma kulture, dala je izraditi narodnu nošnju za članice pjevačkoga zbora i uključila se u programe mjesne samouprave.

Zastupnici Hrvatske samouprave Jožo Kuzma i Ferenc Kem zamolili su nazočne da se i ubuduće uključe u programe Samouprave, te da ih potraže s prijedlozima glede očuvanja hrvatske samobitnosti i kulture u mjestu.

Nažalost, u Petribi već samo stariji mještani govore hrvatskim jezikom, naime u selu već više od pola stoljeća ne djeluje osnovna škola, a nema ni dječjeg vrtića, djeca pohađaju bečehelsku mađarsku osnovnu školu.

Druženje je započelo s kulturnim programom djece, ona su se pripremila igrokazom na mađarskome jeziku, a članice pjevačkoga zbora potrudile su se da bude i hrvatskih sadržaja, pa su pjevale hrvatske popijevke s kojima će se kandidirati i na predsmotru Međimurske popevke. One još izvrsno govore hrvatski i s mladenačkim žarom se organiziraju za razne priredbe. Zapravo, one su „desna ruka“ mjesnoj Hrvatskoj samoupravi.

– Veseli smo što se toliko ljudi okupilo, to znači da je vrijedan naš posao u Hrvatskoj samoupravi. Najsretniji bismo bili onda kada bi i djeca znala hrvatski pjevati, nešto malo govoriti. Mislili smo da bi bilo dobro za njih organizirati tečaj hrvatskoga jezika, dakako ako bi njihovi roditelji to željeli. – reče g. Kuzma.

Hrvatska će samouprava nastaviti svoje djelovanje po svojim mogućnostima, a ubuduće želi ojačati suradnju s prijateljskim naseljem Ivanovcem i s drugim hrvatskim pomurskim naseljima, naime smatraju da česti susreti s njima mnogo pridonose očuvanju hrvatske samobitnosti i kulture.

beta

XII. Maligan-tura

Dan radosti med kiseškimi brigi

Kiseški Hrvati i zvana službenoga društvenoga žitka su većinom u kontaktu. Sad jur tradicionalno u ovom prijateljskom krugu daju zbogom starom ljetu, a pozdravljaju novo. Veljek zatim pak, prvu subotu januara u velikom broju se ganu med kiseške brige da jačuć u veseloj povorki posjećuju pivnice, kušaju novo vino, a što je najvažnije, da skupa potrošu još jedan dan u prirodi ter u zvanarednom društvu. Ljetos, jur po dvanaesti put su pozdravljeni «hodočasnik» Maligan-ture pri prvov štaciji na kiseškom farofu, u pivnici dušobrižnika Vilmoša Harangozoa.

Na Jurišićevom trgu se odzvanjaju glasi iz pivnice farofa, suprot crikve sv. Mirka, ku su u vlašće njegovanje zeli kiseški Hrvati. Vilmoš Harangozo, rodom iz Petrovoga Sela, u jednoj ruki ima žgano, u drugoj čr-ljeno vino, pripravljen u svakoj minuti natočiti u kupice, ke ne smu biti nikako prazne. Na stolu slatki falati, a pogačice su još tople, i još kako fanske kad pred nas zajdu. Jedna skupna fotografija pred zgradom farofa pak se gane povorka gori na brig. U veselom pominkanju polag cimitor koracamo, dokle ne dojdemo do au-

tobusne štacije, kade nas čeka još mnoštvo ljudi ki se isto tako k nam priključuju. Ovde upoznamo cucka Masata s gazdaricom Norom, oni peljaju povorku do druge štacije, Štajrićeve pivnice. «Komanda garaže» je šalno ispišeno na boru kraj obiteljske hiže, kade se opet

nukaju zemaljski kinči za jilo i pilo. Na rasantku, i ovde, kot na svakom mjestu gostovanja, Šandor Petković, predsjednik kiseške Hrvatske samouprave, prikduje gospodaru simbolični dar i pozove ga sa ženom skupa na kiseški Hrvatski bal. «Farkašev salaš», kako ga titulira bijeli putokaz, s bogatim stolom pod vedrim nebom nas očara. Zavolj specijaliteta, točija s vrhnjem, ali češnjakom gostoljubivi gazda se je ta dan stao u peti ujutro, i ne zaman, kad svakomu šmekaju krumpļjinovi kusići. Diču domaćina i prazni tanjuri, ki za nami ostanu. Kad se zdignemo gori na brig, led i snig nam pravu svake fele preprekov, simo-tamo se fuzamo, ali friški luft je neprocjenljiv, posebno onda kad se u lugu kuša i žgano od borovnice. Na vrhu briga

Imre Harsanyi, krsni kum Maligan-ture, pokaže nam žutu hižu, zadnju štaciju, kamo moramo dolizajti još dokle je svitlo. Med spavajućimi vinogradi se dolispustiti u blatnu dolinu nije tako laka zadaća, zato nekolicina i na zadnjici napravi par centimetarov. Šikaniji, imaju čast upametzeti polag snižne fleke i kankalin koji se podmuče krije. Do Avarove i Tóthove pivnice pelja nas put uz stare klite, i jako nam je žao da se te zgrade prošlosti trunu i raspadaju. No nij' ovde mjesta za tugovanje i brige, guslice se najprzamu, gane se i jačka, a Mate Koledić iz Plajgora podili s

nami plajgorsko novoljetno binčanje u jački. Prik potoka i na poljani puti «tira» nas koordinator putovanja Mate Štefanić da njegova žena ne čeka predugo s večerom na zadnjoj štaciji. Štefanićeva pivnica iz 1994. ljeta je jedna od najvećih med kiseškimi brigi, simo idu redovno Hrvati i trgati pak na vinokušanje i večeru, a to im je hvala za svu tu jesensku pomoć, tako tvrdi gospodar ki veljek za našim dolaskom mobilizira ženu za podvaranje, a sina za točenje vina u kupice. Širi se dobro raspoloženje, ali to nije ništa čudno, tako je to ovde u Kisegu pri svakoj priredbi. I ovde se konča dvanaesta bajna tura, ka u sebi sadrži još pravu avanturu na putu do doma, u škurini i večernji ura...

Tiho

BUDIMPEŠTA – Hrvatska samouprava VII. okruga i ove godine organizira putovanje na Riječki karneval. Polazak je u petak, 13. veljače, u 12.30 sati iz parkirališta budimpeštanske Hrvatske škole. Smještaj je u karlovačkome Dječjem odmaralištu. Po predviđenome programu, u subotu je razgledanje okolnih naselja grada Karlovca, a sutradan polazak u Rijeku. Podrobnije informacije od Katice Benčik na tel.: 06 30 200 3919.

ANDZABEG – U organizaciji tamošnje Hrvatske samouprave, 7. veljače, s početkom u 19 sati priređuje se uobičajeno Racko prelo. U sklopu njega nastupaju Tukuljski zbor Komšije, mjesna Plesna skupina Zorica, i mjesna plesna skupina «Igraj kolo».

DOMBOVAR – Narodnosne samouprave grada Dombovara 7. veljače 2015. godine peti put organiziraju zajedničko pokladno kolinje. Samouprave svake godine spremaju različita jela. I ove su se godine pobrinule za bogat kolinjski jelovnik, kaže za Hrvatski glasnik predsjednik dombovarske Hrvatske narodnosne samouprave Gabor Varga-Stadler. Goste čeka juha od svinjskih kostiju i pečeno meso (priprema Hrvatska samouprava), kobasice i krvavice (priprema Njemačka samouprava), sarma (priprema Romska samouprava). Večera i pokladno veselje će se tradicionalno održati u Restoranu Camping u Gunarasu, s početkom od 18 sati. Za glazbu se brine Treff Duo, a neće izostati ni tombola s vrijednim nagradama.

HRVATSKE ŠICE – Šičani pozivaju 7. februara, ove subote, s početkom od 18 uri u mjesni Kulturni dom na fašenski bal. Svira Duo Rio.

KOLJNOF – Općina Koljnof 2011. ljeta je potpisala dokumente o partnerstvu s gradom Kiseljakom (Bosna i Hercegovina) i odonda redovita su gostovanja, međusobni posjeti. Kiseljak je zvana Koljnofa u Hrvatskoj još službeno povezan s gradom Zaprešićem i gradom Kaštelom. Ov vikend na dvodnevni program dospenu u Gradišće ne samo prijatelji iz BiH nego i delegacije spomenutih partnerskih općina iz Hrvatske. Kako nam je rekao Mladen Mišurić-Ramljak, gradonačelnik Kiseljaka, s Koljnofci tijekom cijeloga ljeta imaju zvanaredne kontakte, ne samo druženje nego i skupne projekte. Lani uz kulturne susrete bilo je i administrativnih spravišćev, a u ljeti se planira još jedan veliki projekt pod naslovom „Po staza naših starih“ koji će ovput krenuti iz Bosne i Hercegovine. Grupa putnikov tri dane će boraviti u Kiseljaku, a poglavar Kiseljaka se ufa da za 19-dnevnim putovanjem svi će skupa moći svečevati pri završnoj ceremoniji u Koljnofu. 7. februara, dopodne, od 10 uri se začme djelatni sastanak partnerskih općina, kade će se po planu razgovarati o međusobnoj suradnji med općinama, prvenstveno na polju kulture i obrazovanja, a kad bude gotova gradnja (oko majuša) koljnofskoga Etnomemorijalnoga i informacijskoga centra Gradišćanskih Hrvatov, ta će ponuditi perspektivu uz ostalo i za vjerski, a i klasični turizam. Prijatelji iz Bosne i Hercegovine i Hrvatske prilikom boravka u ovoj regiji, posjetit će Széchenyijev dvorac u Cenki, grad Šopron ter Nacionalni park Fertő-Hanság.

Novi farski pomoćnik na filijala Petrovoga Sela

Od 1. januara ovoga ljeta, po odredbi sambotelskoga biskupa dr. Andrása Veresa, filijale Petrovoga Sela imaju novoga farskoga pomoćnika u osobi Richárda Inzsöla. Mladi kapelan došao je na mjesto dušobrižnika Alajosa Szabóa ki je stupio u mirovinu ter se je odselio iz Keresteša u Kiseg. Kako smo o tom jur većputi pisali, fari Petrovoga Sela pripadaju kot filijale Narda, Gornji Četar, Keresteš, Pornova, Hrvatske Šice, tako da u ti seli će pomoćnik petroviskoga farnika Tamása Várhelyija sigurno olakšati duhovničko djelo. Richárd Inzsöl bio je posvećen za dušobrižnika 2003. ljeta u Sambotelu, potom je služio u ugarski naselji, ali je dvoja ljeta podučavao i u Gimnaziji Sv. Norberta Premonstratenskog u Sambotelu ter paralelno maševao u Turmu ter Nardi. Tamo se je upoznao s hrvatskim jezikom i danas prez problemov predvodi mašno slavlje i po hrvatski i na nimškom jeziku. Na zadnjem mjestu, u Gérci, skrbio se je za vjernike najprije šest, potom pak deset sel.

Tiho

LETINJA – Hrvatska samouprava Zalske županije 5. veljače u tome pomurskom gradu od 16 sati održat će svoju redovitu sjednicu. Prema zakazanome dnevnom redu raspravljat će se o proračunu za 2015. g., o planu rada za 2015. g., predsjednica Marija Vargović će izvijestiti o predanim natječajima, Katica Koncer, ravnateljica Nacionalnoga prosvjetnog instituta Zalske županije, prikazat će na koji se način može izraditi riznica mjesnih vrijednosti.

KAPOŠVAR – U okviru IPA prekograničnog programa Mađarska – Hrvatska, u Projektu 4 tornja partneri su gradovi Kaniža, Kapošvar, Koprivnica i Čakovec. Oni preko turizma i kulture žele ojačati suradnju. Dio aktivnosti samog projekta podrazumijeva organizaciju kulturnih i turističkih događanja. Zahvaljujući Projektu, u Kapošvarskom karnevalu 7. veljače moći će uživati i građani Koprivnice i Čakovca, pa i Kaniže, naime organiziraju se autobusi za posjet. Također toga dana, u 17 sati na istome mjestu zasjeda Udruženje hrvatskih pomurskih samouprava gdje će se razmotriti način daljnjeg djelovanja organizacije.